ՋՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 613 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ (Ն. Տ.) 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1885

ՊԱՏՄԱՆ

ԼՈՒՅՍԸ կը հրատարակուի բաց ի կիրակի եւ Տօն օրերէ։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ	ԿԱՆԽԻԿ Տարեկան	Վ. կիսամեայ
Կ. Պոլսոյ համար	6 մէճիտ	3 մէճ.
Գաւառաց »	7 »	3 1/2 »

ՊԱՏՄԱՆ

ԼՈՒՅՍԻ վերաբերեալ ճամակ եւ այլ գրութիւն պէտք է ուղղել առ խմբագիր-տնօրէն Բ. Մ. ՊՈՂՈՍԵԱՆ, Կ. Պոլիս, Մէրճան Զարշը, Բիւրօի էֆէնտի խան երկրորդ յարկ թիւ 1։

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 2 դրուշ է. աւելի անգամներու համար ասկարիւթիւն կը լինի։

ԼՈՒՅՍ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

20 վարպ. **ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ** 20 վարպ.

Կ. ՊՈԼԻՍ 32 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

ԵՒ

ՄՏԱՅ ԱՂՔԱՏՈՒԹԻՒՆ

—

Դ.

Կը յիշուի որ Ազգ. ժողովոյ պատրաստած ընտրութեաց ցանկին մէջ Ներսէս Սրբազան ունէր 62 քուէ, Խրիմեան Սրբազան 51, Մելքիսեդեկ Սրբազան 42, Աչքզեան Տօքէն Սըբրազան 18։ Քուէարկուած թիւն էր 100։ Արեւելք կ'ըսէ թէ Մելքիսեդեկ Սրբազան Ազգ. ժողովոյ փոքրամասնութեան ընտրելին էր։ Ցիշենք հատուածիւ թէ 84ի ապրիլ 2ի Ազգ. ժողովոյ մէջ ինչպէս կատարեցաւ այդ ցանկի պատրաստութիւնը։

Յայտնի է թէ երեք գլխաւոր կուսակցութիւնք Ներսէսի, Խրիմեանի և Մելքիսեդեկի կազմակերպեցին։ Ընտրութեան օրը Ներսիսեանք և Խրիմեանք իրենց ընտրելոյն գործը յաջողցնելու համար բաւական զօրութեան դիմեցին, և միամիտ ջկիբներու և բեռնակիրներ մինչեւ ճնշման ներքեւ, գնելով ժամավաճառի յոգեւ տպաւորութիւնը, ահ ու սարսափ ձգելին ժողովին մէջ։ Թողումք ի գործ դրուած ներքին և արտաքին անթափանցելի «էնթրիկներ», այս բոլորն ճնշումն իսկ բաւական էր Ներսէս Սրբազանի 62, և Խրիմեան Սրբազանի 51 քուէ չհաճցնելու համար, Հակառակ այս ճնշման, Մելքիսեդեկ Սրբազան չհնազոյժ 42 «հաստատական» քուէ, Պատմութիւնն արձանագրած է զաւոնք Ազգ. եթէ բանութիւն, ճնշումն ի գործ չդրուէր, եթէ խիղճերն ազատ թողուէին, այն ատեն յայտնի պիտի լինէր թէ բացարձակ մեծամասնութեամբ ընտրեալը ո՛վ պիտի լինէր, Ներսէս Խրիմեա՞ն թէ Մելքիսեդեկ։

Ցիշենք թէ Ազգ. ժողովը ինչ կերպով մտանակեցաւ 84ի և 85ի ընտրութեանց։ Իւր ընտրելեաց ցանկն հանդերձ քուէներով ղրկեց Կ. Պոլսոյ Ընտրող. ժողովոյ և ըսաւ—քուէարկեցէ՛ք, ձեր քուէներն մեր քուէից վրայ աւելցուցէք, և ո՛վ որ առնէն աւելի քուէ ստացած լինի, զնա հռչակեցէք Կաթողիկոս։ 84ին՝ երկու կողմանց քուէից բարդմամբ առաւելագոյն քուէ ստացողն էր Ներսէս Սրբազան. 85ին միևնոյն կերպով առաւելագոյն քուէ ստացողն եղաւ Մելքիսեդեկ Սրբազան։ Ուրեմն Մելքիսեդեկ Սրբազան Ընդհանուր Հայոց Կաթողիկոս է այժմ։

Այս պարզ և բացայայտ ճշմարտութեան առջեւ Արեւելք կը ջանայ իրողութիւնները խեղաթիւրել, իրեն քմահաճոյից համեմային գունաւորել, արդարացնելու համար Մակար Սրբազանի ազօրէն և հակազդային կաթողիկոսացումը։ Ի զո՞ւր ջանք, վասն զի թէեւ կը յաջողի պահ մը մոլորեցնել ակարամիտները, սակայն անդէն լոյսը վրայ հասնելով, կը վանէ խաւարը և կը փարատէ մոլորութիւնը։

Շարունակելով Արեւելքի յօդուածագրի ընթերցումը, կը հանդիպինք ահագին հակասութեան մը (*)։ Ըսելէ յետոյ թէ Մելքիսեդեկ Սրբազանի անունն՝ իրական կաթողիկոսացուին, այն է՝ Մակար Սրբազանի անուան քով դիտմամբ դրուեցաւ, որպէս զի անկասկած այս վերջինը հաստատուի առաջինը «դերընաիր» պատճառաց ենթարկեալ լինելով, քանի մը տող վարը կը յաւելու. «Ընտրողական ժողովոյ անդամք կամ պիտի քուէարկէին իրենց խղճի համեմատ»։ Եւ անմիջապէս քօվէն կը շարունակէ. «Ոչ մին ըրին և ոչ միւսն»։ Ուրեմն չհրաժարեցան քուէարկելէ, և իրենց խղճի ձայնին անսալով քուէարկեցին։ Եւ դիտենք թէ այս ընտրութեան արդիւնքը եղաւ Մելքիսեդեկ Սրբազանի միաձայն ընտրութիւնն ի Կաթողիկոսութիւն Ամենայն Հայոց։ Բացատրէ՛ կը տեսնուի թէ Արեւելք ինքզինք ի վ կ՛հերքէ։

Այս բացատրութիւններէն ետք ինքնին կ'ընայ գնահատել Արեւելքի սա խօսքը. «Մենք դրբաբանութեամբ իրենց չենք մտանակեր ընտրութեան պահուն. մեզ ազգը իրենք (էջմիածնայ Ընտրող. ժողովոյ անդամք) չեն։ Մեր պատճառաւ ոգբա չեն կարող անգլուխ ձեալ։ Հաստատեցինք արդէն թէ Ազգ. ժողովը՝ ի դիմաց Թրքահայոց՝ իրապէս մտանակցած էր ընտրութեան։

«Ի սկզբանէ անտի մենք սխալ ընթացքներու հետեւցանք, կարելի է պահանջել որ մեր սխալ կարծեաց, մեր ներքաբանութեանց, մեր կրքերու հաշիւները ազգին տաւժել տանք նորանոր չարիաց դառներ բանալ տալով»։

Զարմանալի բան. եթէ կ'ըզգար թէ ի սկզբանէ անտի սխալ ընթացքներու հետեւեցաք, ինչո՞ւ այլ եւս չես ուզեր ընթացքդ դէպ ի լաւն, դէպ ի ճշմարիտն։ Ցաւալի չէ՞ որ գիտնալով հանդերձ թէ ի սկզբանէ անտի սղալանքի մէջ եմ, չես ուզեր ուղղուիլ, և կը շարունակես սխալ կարծեացդ, ներքաբանութեանդ, կրքդ, անձնական դէսէ հաշուոյդ պատճառաւ տաւժել ազգին՝ նորանոր չարեաց դառներ եւ բանալով։

Ե.

«Մեր սխալներն այսօր չեն վերջանար»։ Այս բառերով կ'սկսի Արեւելք իւր յօդուածին այս մասը։ Ի հարկէ այդքանով չեն վերջանար սխալներդ, զո՞րն ասես կամ զո՞րն խոստովանիս, դի անթիւ են յանցանքներդ, անասելի են անօրինութիւնդ։

Տես, ինչպէս կը շարունակէ, սիրելի ընթերցող։ «Թերեւս այդ բոլոր անպատեհութիւններուն հանդերձ աւելի գոհացուցիչ վիճակ մը ձեռք բերելու կարող վերջ անհեռատես գործակ Նեզ՞ աւելի անհեռատես գործ մը չայելնք խելքերնիս և մտքերնիս»։

«Եթէ ազգ մը կը փափաքի որ իւր չահերը յարգուին օտարէն, պէտք է որ այդ ազգը նախ ինքն իւր իրական չահուց վրայ զգաստ մ'անեննայ»։ — Շատ լաւ կը խօսի՛ս. բայց զո՞ր ազգին մտան եա՝ ազգի իրական չահուց վրայ զգաստ կամ անխոհ կամ չունեցա եթէ աչխոհ ինչպէս այդ ազգային չահուց դէմ եղած եա և օտարին չահերը կը պաշտպանես, խակ եթէ չունիս՝ ինչպէս չես ազգը ունենալ, մանաւանդ դուն որ ազգին բազդը վարելու մեծ յաւակնութիւն ունիս։

«Եւ եթէ ինքը սակաւ ազգ չ'է, աչխատելու է որ ներքին երկպառակութեամբք օտարին առջեւ իւր բարկութիւնը չզարկէ իւր բոլոր մերկութեան մէջ»։ — եթէ այդ է համոզումդ, ինչո՞ւ կ'աչխատիս ներքին երկպառակութիւն սերմանել՝ ազգային չահուց դէմ երթալով և օտարին չահերը պաշտպանելով, խակ եթէ այդ քու համոզումն չէ, ինչու կը կեղծես. փոխ կուզես փչել ժողովրդեան աչքը քու գործդ յաւակալ տանելու համար։

Ա յս տեղ, արդարացնելու համար Ռուս կառավարութեան ընթացքն որով կ'արհամարհէ Հայ ազգն ի պաշտպանութիւն իւր չահուց, Արեւելք նոյն չարակրաութիւնները կ'ընէ ինչ որ փչ մ'առաջ ըրած էր և որոց պատասխանեցինք արդէն։ Միայն իրրեւ նոր բան՝ կը խոստովանի թէ «Ռուսիոյ Հայք երկու անգամ իրենց պատգամաւորաց ընտրութեամբ յոյց տուին թէ Մակար Սրբազանը չեն ուզեր, ո՛չ մէկ աչխարհական պատգամաւոր ընտրուեցաւ Մակար Սրբազանի դրօչակը պարզած»։

Յետոյ կը հարցնէ Արեւելք թէ, եթէ՝ փոխանակ Մակարի՝ Խրիմեանը լինէր երկրորդ ընտրելի և հակառակ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կարգաց ու կանոնաց կաթողիկոս հռչակուէր Զարէն, միթէ եկեղեցականք պիտի չճանաչէին Ն. Սրբազնութիւնը Կաթողիկոս ամենայն Հայոց։ Եւ այս հարցման ինքն իրեն կը պատասխանէ թէ՝ անտարակոյս պիտի ճանաչէին։ Այս պատասխանէն քաջալերուելով, վերջակէտը դրածին պէս կը փութայ հետեւցնել թէ՝ այժմ որ եկեղեցականաց ընտրելին, այն է՝ Մակար Սրբազան, հաստատուեցաւ Կաթողիկոս, աչխարհականք փոխադարձաբար պէտք է ընդունին զնա, Ո՛վ տկարամտութիւն, ո՛վ համաստեղ թեզ-ոչ-պատրաստուեր էին Հայաստանեայց եկեղեցին Խրիմեանի մը զոհելու։ կարծես թէ՝ եթէ եկեղեցականք այդ զոհն ընելու պատրաստականութիւնն ունենային իսկ, աչխարհականք իրենք պիրենք պատրաստի պիտի համաձայնէին եկեղեցականաց հետեւելու՝ ազգապատասխանութեան մասին անոնցմէ վար չմնալու համար։

Զ.

Սակայն Մակար Սրբազան պէ՞տք է ընդունի ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը թէ ոչ։ Այս հարցման ի պատասխան, Արեւելք նախ 80 տող կը սրամէ՝ սա պարզ դատաստանը յայտնելու համար. «թէ՝ 84ի և թէ՝ 85ի ընտրութեան մէջ Մակար Սրբազան դիտեր թէ, եթէ ինքն կաթողիկոս ընտրուի, թէ և Թրքահայոց եկեղեցականութենէն կը ճանչցուի, բայց և այնպէս եկեղեցւոյ մէջ հերձուածի պատճառ կը լինի»։ Ու յիշեցնելէ յետոյ թէ Մակար Սրբազան 84ին հրաժարեցաւ, 85ին չհրաժարեցաւ, Զարընթիրլին այս հակասական ընթացքէն (որուն կը ջանայ մեկնութիւն մը տալ առանց յաջողելու) չեմ դիտեր ինչ տեսակ որ բռնաբանութեամբ կը հետեւցնէ թէ, Մակար Սրբազան ինքզինքն Մելքիսեդեկէն նուազ արժանաւոր չճանաչելուն համար է եղեր որ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Սրբազան իրաւունքներն արհամարհելով՝ ազգին կամաց հակառակ գրաւեր է կաթողիկոսական սրբանուէր գահը։

Ուրեմն, ըստ Արեւելքի, Մակար Սրբազան այնպիսի եպիսկոպոս մ'է որ Հայութիւնը և Հայաստանեայց եկեղեցին պատրաստ է զոհելու,

(*) *Պէտք է դիտել թէ առանց Արեւելքի վարչական իարհրդոյ ամենախիստ քննութեան բովէն անցնելու, և ո՛չ մէկ յօդուած կարող է ընդհ դառնել այդ թերթին մէջ։*

քար ու քանդ ընելու՝ մի միայն իր փառասիրութիւնը յագեցնելու համար։ Արեւելք ինչպէս կը համարձակի ուրիշի առանց չհկնելու և առանց իշխանաց խոյիէն առնելու ձառազովիլ և պաշտպանել այս տեսակ հալիկոպոսի մ'ապօրէն կախումը կիկոսացումէն։ Ինչ քեզու համար օտարին հոգին. անտարակոյս Ռուս կառավարութիւնն՝ Մակար Սրբազանի հաստատութեան դէմ ազդին մէջ երեւան եղող դժգոհութեան առաջքն առնելու և Թրքահայոց տեսլութիւնն և հակակրութիւնն դէպ յինքն չդրաւելու համար, յայտնի կը տեսնուի որ դժուարութիւն չէ գտեր իր ազդակով քաղաքականութիւնը չատագովող փաստաբաններ ճարելու։

Արեւելք Մակար Սրբազանի բարոյական արժանեաց մասին այս վերջին գաղափարը տալէ յետոյ, կը խոստովանի նաև որ Թրքահայոց եկեղեցականք իրենց վարմունքով մեծապէս նպաստած են Մակար Սրբազանի կաթողիկոսացման։ Արեւելք ատելի լաւ կ'ընէր, եթէ մանուածով իր խօսքը՝ ըսեր թէ մեր բարքաստիճան եկեղեցականներէն ոմանց գարձուցած «մանօվրա»ներն մեծ դեր խաղացած են Մակար Սրբազանի ապօրէն կաթողիկոսութեանը մէջ, վասն զի անիրաւութիւն է մեղադրել Թուրքիոյ ամբողջ եկեղեցականութիւնը։ Արեւելք պէտք էր ըսել նաև թէ այս դառապիլ եկեղեցականք անանք են որոնք այժմ իրար անցեր են և ոգի ի բուն կ'աշխատին ընդունել տալու զՄակար Սրբազան իբրեւ օրինաւոր կաթողիկոս Ամենայն Հայոց։

Ե.

(Շարունակելի)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԵՐԿԻՒ ԹՂԹԱԲԵՐԻՆ

—

Վիէննայէն հոկտ. 7 թուով կը հեռագրեն.— Կ. Պոլսոյ մէջ դեսպանաց գումարման առաջին արարուածն վերջացաւ։ Դեսպանք բաժնուելուն առանց որևէ արդիւնքի կարենալ յանգելու, այլ միայն չատացան չափաւորութիւն յանձնարարելով ամեն մարդու։ Դեսպանք իրենց կառավարութիւններէն նոր հրահանգաց կ'սպասեն նորէն գումարուելէ առաջ։ Պէլկրատէն եկած լուրերը Սերպիոյ կողմէ գործողութիւն մը նախատեսել կուտան, եթէ իրաց այս անստոյգ վիճակն երկարաձգի։ Սակայ բան մը չդիտցուիր Աւստրիոյ դրից վրայ հանդէպ Սերպիոյ, ի սկիզբն տագնապին, այս դիրքը քաղաքական եղաւ։ Ռուսիոյ և Գերմանիոյ ազդեցութիւնը բաւեփոխած լինել կը թուի վիէննայի կառավարութեան տրամադրութիւններու։ Սերպիոյ համար հոպային ընդարձակման կամ փոխարինութեան վրայ ոչ ևս կը խօսուի։

—

Բէռլինէն Լոյա լրագիրը կը կարծէ դիտնալ թէ, Աւստրօ-Հունգարական կառավարութիւնը քիչ օրէն հրաման պիտի ընէ նաւատորմը չարժման վիճակի մէջ դնելու համար։

—

Փարիզի Ռուսիանական նախարդ դեսպան Զալոեանց նամակ մը հրատարակած է, յորում կը ջանայ ապացուցանել թէ Ռուսիոյ համար բացարձակ հարկ մ'է իր սահմանագլուխներն ուղղել Պուլկարիոյ կողմէ Վառնա, Սիլիստրէ և Ռուսճուգ քաղաքները Ռուսիոյ հետ միացնելու եղանակաւ։

—

Սոֆիայէն կը հեռագրեն առ Թայմս թէ, անցեալ շաբաթ օրը Սոֆիայի Ռուսական դործակատար Պ. Բոյանովը՝ Պ. ալ կիլսն հեռագիր մ'ատացեր է Ալեքսանդր իշխանին համար, հետեւեալ պարունակութեամբ.

«Քանի որում յայտարարած էք թէ ժողովրդային չարժումն զձեղ յանկուցած էր և պատահած դէպքերէն ո'չ մեղեկութիւն ունէիք և ոչ անոնց մէջ մասնակցութիւն, պարտականութիւն ունիմ ծանուցանել ձեզ թէ, Զարին կառավարութիւնը սակայն կը ցաւի այն արկածականդիր աչխարհավարութեան վրայ, յորում ինկած էք, աչխարհավարութիւն որ կընայ միայն վնասել Պուլկարիոյ ճշմարիտ չահուց։ Զարին կառավարութիւնն միջոցներ ձեռք պիտի առնու այսպիսի անառկընկալ դէպքերու վերադարձն արգիլելու համար»։

Պ. ալ Կիլսի մէկ ուրիշ հեռագիրն առ Պ. Բոյանովը՝ կը յայտարարէ թէ Ռուսիա ապդու միջոցներ ձեռք պիտի առնու նկատմամբ Պուլկարիոյ կառավարութեան։

—

Փիլիպէն հոկտ. 6 թուով կը հեռագրեն. «Այն լուրը թէ կ. Պոլսոյ մէջ դեսպանք իրենց առաջին գումարման մէջ առաջարկեր են Ալեքսանդր իշխանը պարզապէս Արեւելեան Րումելիի կառավարիչ անուանել, մեծ զարմանք պատճառեց ատա։ Այս ձրագիրը անգործադրելի կը համարուի, և կը վախցուի թէ, այսպիսի վեր ի վերոյ անօրինութեամբք խնդիրն առաւել կը կնճռոտի և ապա խաղաղապէս չլուծուիր։

—

Փիլիպէն հոկտ. 7 թուով կը հեռագրեն թէ, քաղաքապետն՝ որմէրուն վրայ ազդագրեր փակցունել տուեր է ծանուցանող թէ, վեհ. Սուլթանը՝ դեսպանաց յայտնած փափաքանաց վրայ՝ կը բարեհաճի ընդունիլ Պուլկարիոյ և Արեւելեան Րումելիի միացումն, Ալեքսանդր իշխանն ճանչնալով իբրեւ պետ երկու պետութեանց։

—

Կը հաստատեն թէ, կ'ըսէ Սոֆիայէն հեռագիր մը, Պուլկարիա համաձայնութիւն մ'առաջարկած է Սերպիոյ, բայց տակաւին յայտնի չեն անոր հիմերը։

—

Իրաց վիճակը կը ծայրանայ ի Սերպիա։ Հանրային կարծիքը կը պահանջէ Հին-Սերպիոյ գրաւումը։ Երկրորդ դասակարգի պահեստի զօրքերն ի զէն կոչուած են։

—

Անգլիացի Զերմնայա դնդապետն սեպտ. 29 թուով հեռաւեալ հեռագիրն ստացած է Մաքրոմոլի պէյէն, որ Ամարա կը դտնուի.

«Շալքա-Ռոզա Հապէշ զօրավարն որ Քիւֆէյլիէն սա հասաւ ամսոյս 27 ին, կը պատմէ թէ Ռաշ-Ալուլա Հապէշ զօրավարն սեպտ. 23 ին Քիւֆէյլիի մէջ Օսման Տիկմայի հրամանաց տակ գտնուող ապստամբաց հանդիպեր է։ Մէհմետականք հզօրապէս ամրացած էին Քիւֆէյլիի մէջ։ Պատերազմն ատա ատեն վինչեւ կէս օր տեւեր է և ապստամբք յաղթուեր և 3,000 մեռեալ թողեր են ճակատատեղւոյն վրայ։ Պէնի-Ամէն և էլկիւարիւ ցեղերը հալածեր են փախստականները։ Հապէշք մեծ կորուստներ կրեր են, Ռաշ-Ալուլայի ներքեւ ձի մ'պահանուեր է, Օսման Տիկմա պահանուեր և իր մարմինը ճանչուեր է։ Քաղաքն պաշարողապընդատմբաց կողմէ ըրկուած օգնութիւնք էլ-կիւարիւ մտա պաշարուելով, բնակիչք եղեր են»։

Չերմնայա դնդապետն Ռաշ-Ալուլային ինքնագիր նամակ մ'ատացած է, որ իր յաղթութիւնը կը ծանուցանէ նմա։

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

Գերմանական դեսպան Պ. Ռատովից՝ երեկ Բ. Դուռն երթալով, արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաչայի յանձնեց կարմիր Արծուի պատուանշանն, զոր իր կառավարութիւնն ընծայած էր Ն. Վսեմութեան։

—Մեծ պերսութեանց դեսպանք երեկ Բ. Դուռն երթալով, չնորհաւորեցին արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաչայի պաշտօնը։

—Արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաչա երեկ կայսերական թիկնապահի մը միջոցաւ Եըլտըզի պալատն հրաւիրուելով, վեհ. Սուլթանին ներկայացաւ։

—Թրիեստէի Լլոյտ ազգի գեղեցկագոյն երեկ 228 երիվար բերաւ Թրիեստէն Օսմ. զօրուց համար։

—Կավրիլ փաչա, և Տրիկալոյի վոյվա, որ կալացի վերջին թղթաբերը չոգենաւով մայրաքաղաքս հասած էին, Գալաթի առջեւ իրենց քարանթինան լրացնելով, առաջինն իր Սրնաւոտա պիւզի ապարանն և երկրորդը՝ Բերա գնացեր են։

—Թարիգ կ'ըսէ թէ, Ալեքսանդր իշխանին կողմէ մայրաքաղաքս եկող պուլկար պատուիրակները Պուլկարայ էկզարքին և Ռուսական դեսպան Պ. Նելիւտովին ներկայանալ ուզեր են, բայց չեն ընդունուեր։

—Տէսե ազաճէն հոկտ. 10 թուով կը գրեն առ Սիմսոլլ թէ, քաղաքէն մէկ ժամ հեռի չորս հոդի սպանուեր են և ուրիշ մ'ալ վիրաւորուեր է։ Կառավարչին ձեռք առած ազգս միջոցներուն չնորհիւ մարդասպանաց երկուքը բռնուեր են որոց մին թամամ բեռնակիր մ'է և միւսը գաղթական մը։ Այս սպանութեան չարժառիթն եղած է գողութիւնն, և մարդասպանք 300 ոսկւոյ գումար մը կոպտանը են։

—Թարիգ իւր երեկի թուով ծանուցած էր թէ, մեծ պերսութեանց բոլոր դեսպաններն՝ իրենց սպասած հրահանգներն ստացած էին իրենց կառավարութիւններէն և մասին Պուլկարական խնդրոյն, էքսքրէս կ'ըսէ թէ այս լուր կանխահաս է, և մինչև այսօր դեսպանք դեռ որևէ պատասխան չեն ստացած։ Այս յապագումն մինչեւ իսկ Բ. Դուռն յորդորած է չրջաբերական ծանուցագիր մ'ուղղել մեծ պերսութեանց՝ սպիպեսու համար գանգատ որ իրենց որոշումը ծանուցանեն իրաց արդի վիճակին նկատմամբ։ Օսմ. ծանուցագիրը յարե թէ, կայսերական կառավարութիւնն՝ իւր պանուած անաչառութեան պատճառաւ՝ սպիպուած է ահագին ծախքեր ընել իւր բանակին մէկ մասն ի զէն կոչելուն համար։

—Մայրաքաղաքս հասած մասնաւոր հեռագրեր կը ծանուցանեն թէ, Պարսկական դեսպան Միրզա Մոհսին խան՝ որ այս պահուս փարիզ կը գտնուի, ընդ հուպ պիտի մեկնի նոյն քաղաքէն՝ ուղղակի Պոլիս վերադառնալու համար։

—Անգլիոյ Թագուհւոյն արտասովոր պատուիրակ Սըր Հ. Տ. Ուոլֆ անձնական լեզուաց հիւանդութեան մը պատճառաւ, չաբաթ օրէն ի վեր դուրս չելներ իւր բնակարանէն։

—Սլէէնքի լրագիրը կը ծանուցանեն թէ, եօթն մարտանաւերէ բաղկացեալ նաւատորմ մը կազմուած է, որուն պիտի ուղեկցի 10 ծովակըմբակիրներէ կազմեալ նաւատորմիկ մը։

—Վերջին օրերս տեղեկացուած էր Օսմ. նոր նախարարութեան թէ, կայսերական կառավարութեան և երկաթուղեաց միացման գծերուն արտօնատարց միջեւ կնքեալ պայմանագիրը կը պարունակէ այնպիսի պայմաններ, որք գինուորական և եմուական տեսակէտով յոյժ վնասակար են տէրութեան չահուց։ Տեղեկագիրը կը յորդոր թէ անհնարին էր որ կայսերական կառավարութիւնն կապուէր այսպիսի պայմաններով։ Ըստ այսմ, պայմանագիրը քննութեամբ հատատուելը է թէ տէրութիւնն իրօք վնասուած է յիշեալ պայմանագրով։ Այս մասին նոր տեղեկագիր մը մատուցուելը է վեհ. Սուլթանին։

Ըստ քննութեան, կ'երեւի թէ յանձնառութիւնք՝ որոց վաւերականութիւնը խնդրոյ առ է, համրօդատ չինութեանց խորհրդին մէջ չեն կնքուած, այլ հանրօգուտ չինութեան գործոց վարչութեան կողմէ, որ գործին վրայ բանակցեր է անկախն կերպով։ Այս խնդրոյն քննութիւնն յանձնուեր է Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդականաց, որք յայտարարեր են թէ վնասակար գտուած պայմանները կրնան բարեփոխուիլ տէրութեան չահուց նպաստաւոր կերպով, այս խնդրոյն վերաբերեալ օրինաց գործութեամբ, վեհ. Սուլթանին հրամանաւ յանձնախումբ մը կազմուած է այս գործին երթ-մը տալու համար։

Թարիգ, յորմէ քաղած եմք այս մանրամասնութիւնները, կը խոստանայ կարեւոր յայտնութիւններ հրատարակել բացառիկ ծանրակչռութիւն մ'ունեցող այս գործին վրայ։

—Թարիգ դիւանագիտաց ոմանց ձգտումներուն վրայ խօսելով, որք կ'ուզեն առկախ դժուարութիւններէն հարթել Արեւելեան Րումելիի ընդհ. կառավարիչ անուանելով Ալեքսանդր իշխանն, Ռուկարիոյ իշխան ճնալով հանդերձ, կ'ըսէ թէ, այսպիսի կարգադրութիւն մը բնաւ չփոխեր իրաց ներկայ վիճակը, որովհետեւ Պէրլինի դաչնագրին բովանդակութիւն ոչ նուազ կատարուած լրութիւն մը կը ծնայ, և Ալեքսանդր Պաթէնպէրկ իշխանին Արեւելեան Րումելիի կուսակալ անուանումը չէ որ պիտի դարմանէ տէրութեանն ստորագրած և երաշխաւորած պայմաններուն մէջ բացուած խրամատը։

—Մուսթաֆա-Փաչայի սահմանադրութեան եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ, Արեւելեան Րումելիի առժամեայ կառավարութիւնը նորոգել տուեր է Հարմանլըի երկաթուղ-

ույն կամուրջը, զոր ապստամբք օդն հանած էին ապստամբութեան օրն։

—Նոյն ահմանապլխէն եկած վերջին լրոց նայելով Պուլկարք՝ իրենց զինուորական բանակեցուղը փոքր ինչ դէպի ներս տարեր են, պահակերաց դիծ մը հաստատելով իրենց նախորդ դիրքերուն վրայ։

—Մ՚ծիլմէօր Օրիանթալ գարձեալ կը հաստատէ թէ, մայրաքաղաքիս մէջ գեսպանախորհուրդ մը պիտի գումարի՝ արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաշայի նախագահութեան ներքեւ։

—Մայրաքաղաքիս գեսպանատանց Ա. Թարգմաններըը, Մուհարրէմի տօնին առթիւ, կայսերական պալատն երթալով, գեսպանաց չնորհաւորութիւնները մատուցին առ Վեհ. Սուլթանն։

—Ծխախոտի Րէժիի ընկերութեան վաճառմունքն տեպտ. ամսոյ առաջին կիսուն մէջ մինչեւ 60,000 ոսկի եղած է, մինչդեռ նախորդ տարւոյն մէջ 67,000 ոսկի եղած էր։

—Պրուսէլի Օսմ. գեսպանատունը ծանուցած է Բ. Դրան թէ, թէպէտ Օսմ. կառավարութիւնը պաշտօնապէս չէ մասնակցած Անվերսի աշխարհական ապուեստահանդիսին, սակայն քանիչ գատաւորաց բարձր խորհուրդը բարեհաճեր է պանդան վկայագրեր և չքանչաններ չնորհել այն Օսմ. հպատակաց, որք անպայծառն կերպիւ մասնակցած էին ապուեստահանդիսին։

—Սթամպուլ լրագիրը կ՚ըսէ թէ, կերակի իրիկուն Պէթ-Բազարի մէջ երկու ամուսինք կուռի բռնուելով, դանակի հարուածներ տուեր են իրարու, և ամուսնական պորվանաց այս պատաշարժ փոխադարձութիւնն պատճառ եղեր է առն մահուան։ Իսկ կինն, թէպէտ ծանրապէս վիրաւորեալ, դեռ մինչեւ երէկ իրիկուն կ՚ապրէր։ Հօր մահն 3 դեռատի որդւոց կը թողու անօգնական։

ՀԵՌԱԳԻՐ

ԱՑՍ ԱՒՕՒՐ

Փարիզ 12 հոկտ.

Պէրլինէն կը հեռագրեն առ թան թէ, Գերմանիոյ քաղաքական ակմբոց մէջ կը կարծուի թէ, Թուրքիոյ վինուորական պատրաստութիւնք լաւագոյն երաշխաւորութիւնը կը կազմեն խաղաղութեան պահպանման համար։ Այս հեռագիրը կը յարէ թէ տէրութիւնք կը նպաստաւորեն Թուրքիոյ գործողութիւնը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կրօն. ժողովը երէկ իր սովորական նիստն ըրաւ ի Պատրիարքարան, և գլխաւորաբար մտանուր խնդիրներով զբաղեցաւ։

—

Կաթոլիկոսական Յանձնաժողովը այսօր երրորդ անգամ պիտի գումարի ի Ղալաթիա։

Կը կարծուի թէ Ազգ. ժողովը յառաջիկայ ուրբաթ որը չպիտի կրնայ գումարիլ, Յանձնաժողովը չկարենալով աւարտել իր պաշտօնը։

—

Քաղ. ժողովոյ ատենապետ Վրոեմ Ե. Նուրեան էֆէնտի երէկ Ազգ. Պատրիարքարան երթալով, ինչ ինչ խնդիրներ տնօրինեց Ս. Պատրիարք Հօր հետ խորհրդակցութեամբ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ազգ. Պատրիարքարանի

Բնիկ Սուենկուրլուցի, 40-45 տարեկան, միջահասակ, բոլորակադէմ, երեսօք ժժգոյն, կապուտաչեայ և դեղնահեր Գէորգ՝ Յարութիւն Սարրաճեան անուն ազգայինն տասներկու տարիներէ ի վեր հայրենիքէն անյայտ եղած է և ո՛ւր, ողջ կամ մեռած լինելն անծանօթ է։

Կը յանձնարարուի արգոյ ազգայնոց, որ եթէ յիշեալին ո՛ւր, ողջ կամ մեռած լինելու մասին որ և է տեղեկութիւն ունին, բարեհաճին ընդ փոյթ ծանուցանել Պատրիարքարանիս ի պիտութիւն։

Ի. Պոլիս, 30 սեպտ.

ՆԻԿՈՄԻԴԻՈՑ ՎԻՃԱԿԸ

(Շար. տես թիւ 612)

41. Պօլուի (*) վարժարանին ի նըպաստ տան մը և խանութի մը պարա՞զով հանդերձ գնուած։

42. Պօլուի եկեղեցւոյ զարդուց և պգեստուց ու չապկաց գնուած։

43. Զուգուր գիւղի վարժարանին նորոդ չինութիւն։

44 Քաղցրի եկեղեցւոյ զարդուց գնուած։

45. Վիճակայնոց աղքատաց անուամբ կ. Պօլսէն 28,000 դրուշի հաւաքուած։

46. ի Վիճակս հանգանակութիւն վասն Ազգ. հիւանդանոցի։

47. ի Վիճակս հանգանակութիւն վասն հայրենի սովելոց։

48. ի Վիճակիս յօգնութիւն միաբաեալ ընկերութեանց մանաճիւղին։

49. ի Վիճակէս հանգանակութիւն ի նպաստ որբանոցի Խասգիւղին։

50. Այցելութիւն հանապազօր ի դիւղօրէս և ի քաղաքս, Ս. Աւետարանական քարոզ և ի հոգևոր մխիթարութիւն ժողովրդեան։

51. Վիճակիս բոլոր եկեղեցեաց մէջ բարոյական խրատս։

52. Ամենաբեր Թ. Խորհրդոյ ընտրութիւն։

53. Ամենաբեր երեսփոխանի ընտրութիւն։

54. Երկու տարին մի անգամ երեսփոխան ժողովոյ օրինաւոր գումարումն։

(*) Թէև Պօլու Նիկոմիդիոյ վիճակէն դուրս Գաղատիոյ կը վերաբերի, սակայն հոգեկոյս Պատրիարք Տ. Ներսէս Սրբազանն հրամանաւ Սահմանոս առաջնորդ Հայրը կը ղրկուի անդ, տեղւոյն խռովութեանց բարեկարգութեան համար, ուր Ն. Գերապատուութիւնը թէ՛ ազգային գործերը կարգադրելէ և թէ՛ հաշտարարութեան և ազգին ընդ մէջ լաւ յարաբերութիւններ հաստատելէ վերջ, կը յաջողի նաեւ վարժարանին օրինաւոր եկամուտ բերող մի սրճարան եւս չինել տեղւոյն հանգանակութեամբ, և իրեն նուիրուած իր ճանբուռ ծախք 2000 դրչը տեղւոյն վարժարանին կը չնորհէ. գովելի ընթացք։

55. Միշտ կրօնական և քաղաքական ժողովոց դադարութիւն։

56. Գիւղերու և քաղաքներու մէջ վարժարանաց բարեկարգութեան համար մեծ օգնութիւն։

57. Գիւղերու և քաղաքներու վէճերու անձամբ կարգադրութիւն։

58. Տեղական կառավարութեան հետ շատ ջանք լաւ յարաբերութիւն։

59. Պատրիարքարանի պարտուցը ի ժամանակին անթերի վճարուիլ։

60. Վիճակիս մէջ ընկերութեանց քայքայերութիւն։

61. Բողոքական Հայոց հետ լաւ յարաբերութիւն։

62. Կրօնափոխութեան դէպքի մը տեղի չտալ։

63. ի Շնորհս Գեր. Այվազեան Յովսէփ Ծ. վարդապետի ի Պարտզակ Հայ Հռովմէականաց մայրենի եկեղեցւոյ գերկը դարձուած։

64. Ձեռնադրելի քահանայից մասին մեծ զգուշաւորութիւն։

65. Գիւղերու և քաղաքներու թաղականաց արձանագրութեան կանոնաւորութիւն։

66. Որչափ կարելի էր Արմաչու վանուց վրայ լաւ խօսիլ.

67. Վասն հիւանդանոցի ի նպաստ տերէց 402 դրչի հանգանակութիւն։

68. Աստրազարի Ս. Կարպ. եկեղեցւոյ թաղապետն ի նպաստ հիւանդանոցին գոյացած 200 դրչ. մօտ դումարի մը գողութեան տալ։

69. Նպաստ տէրէի վարժարանին նորոգ չինութեանն համար առաղնեղու պատրաստութիւն։

70. Շատ շատ գիւղի վարժարանին ի նպաստ հողմաղացի մը չինութիւն որ դեռ նոր աւարտած և տարեկան առ նուազն 50. ոսկի եկամուտ բերող հաստատութիւն ունի։

(Շարունակելի)

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ
1886
ՓՈՒԱՆԱՆԻՆ ԳՐԻՍՏՈՍԻ

Սեփականութիւն
Ս. Փրկչի Ազգային Հիւանդանոցի
Գին 40 փարա

Կը գտնուի բոլոր գրավաճառաց քով, Մասնաւոր վաճառատեղին է՝ Գալաթիոյ գրատունն։

ԳՐԱՄԱԿԱՆ

Ղալաթիա, 1 հոկտ.

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. Գոնս. (միացեալ) գ. կ. գոց.	14	30
» » բացուեցաւ	15	
» » կէս օրին	15	2
Եգիպտ. միացեալ	70	30
Արեւելեան երկաթ.	Ֆր. 35	
Թրամուէյ	275	

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Օսմանեան ոսկի	ՂՐ.	100
Անգլիական »	»	110 14
Գաղղիական »	»	87 35
Բոլ	»	90 15
Գրմից	»	81 12
Գառապօն Թուղթ	»	9 25
» արծաթ	»	90 14
Ֆիօրին	»	8 25
Մէճիտի տարբ.	»	103 2
Վեցնոց	»	102 30
Հինգնոց	»	102 30
Մէթալիք	»	98

րը մեռած կը գտնէ, երկու եղբայր և մէկ քոյր անչափահաս սրոց մէջ։ Հօրը թողած պարկեշտ ժառանգը անտեսապիտաբար գործածելով կը յաջողի խնամել իր ընտանիքն։ Հօրը թողած ժառանգն էր Պօլսոյ մէջ երեք քարուկիր տուն և մէկ խանութ ոսկերչաց չուկան. ինքն ալ կը վաստկի դրական գործով։ Նորա կենաց վիպականն միջադէպերն ի բաց թողլով, ուր ուրեմն կը չահի խախտին բերմամբ մեծագումար հարստութիւն մը։ Այս էր էրման, որ մօրաքրոջն մահուընէ յետոյ Եւրոպա։

Վերջին գիշերն Արշակ իր քրոջ՝ Աստինէի հետ իրենց պատուասիրական այցելութիւնը տուած էին։

Հոն էր նաեւ էրման քոյրն՝ հապճեպ չորեքտասանամեայ, որ գիշերօթիկ վարժարանի մէջ տակաւին ուսանողուհի մ՚էր։ Անունն էր Սաթենիկ, որ լոկ կուլար եղբօր մեկնելուն վրայ. էրման իւր քոյրն յանձնելով ի վարժարան, խնդրեց Աստինէէն և Արշակէն որ պէտք եղած խրատնամքն և սփոփանքը չզլանան Սաթենիկի վիշտը մեղմելու և դպրոցական ընթացքը կանոնաւոր, արդիւնաւոր կերպիւ կատարելու մասին։

Շոգենաւն Անգլիոյ վաճառական ընկերութեան մը կը վերաբերէր։ Հազիւ Մրսիլիի առջեւ հասանք, և ահա անիւներէն մին խորտակելու վտանգին ենթարկուած էր. հարկ եղաւ նոյն գիշերն և հետեւեալ օրն անցուցնել ի Մրսիլի, որ սքանչելի է։

Ի դէպ էր մեզ այցելութիւն մը տալ մեր

թեան սեպհական ուրիշ նորաշէն չոգենաւու մը, որոյ մէջ փոխադրուելէ յետոյ ուղեւորք պիտի մեկնէին յՍմիրնա։

10.

ԾՈՆԻԱ

Գեղեցիկ երկիր մ՚է Յոնիա. երկիրը բերրի և բաղմամարդ։ Ինչպէս ի հնումն, նոյնպէս և այժմ Ասիոյ ամենէն ուժգին շարժը [illegible] է, և ամենէն աւելի հաւրաւեալն։ Եւրոպական քաղաքակրթութիւնը Պօլիս կամ Ասիա մտնելէ առաջ՝ նախ հոս կ՚այցելէ կամ կանգ կ՚առնու և ապա կը մեկնի կամ կ՚ուղեւորի այլուր։

Երկրին բնակչաց մեծամասնութիւնը կը կազմեն Յոյնք և Տաճիկք. իսկ Հայք՝ այս երկու ազգաց թուոյն հետ կը բաղդատին այնպէս՝ որ Յ կամ 6 առ 100։

Հայք թէև յոյժ սակաւաթիւ են, բայց երկու ազգաց քով ալ պատուաւոր դիրք մը բռնած են։ Երկրին առեւտրական, արհեստական ճիւղերուն կարեւորագոյններն Հայք կը մշակեն։

Յոնիոյ գաւառին մէջ չկայ գիւղ կամ գիւղաքաղաք մը, ուր թէև բնակչաց հարիւրին հազիւ 4 կամ 5ը Հայ լինի, մեր ազգէն նշանաւոր վաճառական մը, իրաւագէտ մը, բժիշկ մը, ուսուցիչ մը, մեծ հոգաւոր մը, ազդեցիկ խանութպան մը, վերջապէս Յոնիական չուկայներու մէջ միշտ ազդեցիկն է Հայը։

ՈՉՍՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ Կ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԻՍՏԱՇՈՒՐՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԻՍՏԱՇՈՒՐՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ Կ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԻՍՏԱՇՈՒՐՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ Կ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԻՍՏԱՇՈՒՐՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ Կ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՆԻՍՏԱՇՈՒՐՋ